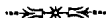

նոր վիթխարի ամբարանոցներ, ուրիշ նաւահանգիստ մի, ուրիշ մեծղի տեսարան մի։ Այստեղ զարմանքս յափշութիւն կը փոխուի եւ կը կարծեմ՝ երազել։ Այնպէս կը թուէր ինձ՝ թէ մի ուրիշ Լոնդրայի մէջ պիտի մտնեմք։ Կ'անցնինք արեւելեան Հնդկաստանի ամբարանոցներու եւ վուլուիչի նաւարաններու մօտէն, վիկտորիայի ամբարանոցներուն երկայնութեամբ կ'երթանք, որոնք ձախակողմեան ավիւն երկայնքին վերայ կը տարածուին երեք միոյն շափ. եւ այսպէս կը յառաջենք միշտ ընդ մէջ անվերջանալի պարիսպներու, անթիւ նաւերու, վաճառքներու, մեքենայից, ծխոյ, սոյլերու, անդուլ երթեկներու, աշխարհիս ամենայն ազգաց զրօններու, անծանօթ լեզուաց բառերու՝ որոնք մօտակայ նաւերէն կը լսուին, տարօրինակ զգեստներու, վայրագ գոյումներու՝ որոնք երեւակայութեանս առջև յանկարծոյն կը պատկերին հեռաւոր ծովերէն՝ ավուներէն։ Եւ երեք ժամ կ'ընէ՝ որ կը տեւ սոյն տեսարանս։ Զարմացման զգայութիւնն որչափ այլ յոգնած լինի, հարկ է դարձեալ սկսիլ զարմանալ։ Մտաց խանդն կը վառի, այլ եւ չունենաւ մարդ այն նուաստացուցիչ զգացումը՝ զոր կը զգայր ի սկզբան, բաղդատելով այն աշխարհը իրեն հայրենի երկրին հետ. այնուհետեւ չի բաղդատեր, զի աշխարհաքաղաքացի կը համարի ինքզինքը. ազգային պարծենկոտութիւնն կը մեռնի մարդկային անպարծութեան զգացման մէջ. այնուհետեւ ոչ թէ Լոնդրայի նաւահան-

գիստն է որ կը տեսնէ, այլ ամենայն աշխարհաց նաւահանգիստը, երկրիս վաճառականութեան կեդրոնը, ամէն ցեղի եւ ամէն կլիմայի ժողովրդոց համաժողովոյ տեղը. եւ մինչ աչքերն սեւեռած կը դիտեն այնտեղ, միտքն կը թռչի կը կտրէ ցամաքները եւ կը պատկերէ իւր մէջ այն անհուն եւ անթիւ կոր գծերը, զոր կը գծեն երկրագնդիս վերայ այն բիրաւոր նաւերն՝ որք կը պատահին մեծանց եւ կ'ողջունեն զիրար, նեղութիւնները եւ անհամար վտանգները, յաւերժական երթեկէր ծովու եւ ցամաքի վերայ, անխնայ մարդկութեան յաւիտենական աշխատութիւնը, եւ կը կարծէ ըմբռնել առաջին անգամ աշխարհիս կենաց օրէնքները։ Եւ ի նմին ժամու կը թռչի նաւն, կ'ընդլայնի Տափաս գետն, եւ նաւերու անտառներն՝ իբրեւ եղեգանց ընդարձակ պուրակներ՝ կը տեսնուին հորիզոնին վերայ, զոր թեթեւակի կ'ոսկեզօծէ ի մուտս խոնարհող արեւն. բայց տակաւին ամբարանոցք կը յաջորդեն ամբարանոցներու, աւազանք՝ աւազաններու, շտեմարանք՝ շտեմարաններու, նաւարանք՝ նաւարաններու. Լոնդրա, մեծն Լոնդրա միշտ այնտեղ է. Լոնդրա՝ յետ չորս ժամ նաւելու՝ տակաւին հետերնիս եւ քովերնիս է, յաշակոյճն, ի ձախակողմն, դիմացինս, մինչեւ ուր որ կը հասնի աչքն, տարակուսի եւ սարսափի խառն զգացմամբ մի կը տեսնուի տակաւին այն հրէշաւոր քաղաքն՝ որ կը զործէ եւ կը յառաւել։

Թորգմ.

Հ. Յովհան. Թորոսեան

Շմորիակալութեամբ ստացանք Յենայի համբաւատը ուսուցչակետ եւ մեր ազնիւ քաբեկաբէ Զ. Գելզերի սեզ ուղարկած իւր գրքովը՝ Հայ Դիցարանագրեան վերայ, — (*Zur armenischen Götterlehre* von H. GELZER. Sonderabdruck a. d. Berichten der Königl. Sächs. Gesellschaft der Wissenschaften), զոր թարգմանած լինելով՝ մաս մաս պիտի հրատարակենք թերթիս մէջ առաջիկայ 1897 տարւոյ Յունուարէն սկսեալ։ Ստացանք նմանապէս «Christlicher Volksbote aus Basel» թերթին 43-46 թիւերը, զորս նոյն յիշեալ բանասէրն ուղարկել էր մեզ ազնուութեամբ, յորս կը գտնուի իւր անցած տարի մեզ ըրած այցելութեան տպագրութիւնքն, «Ein Besuch im armenischen Kloster San Lazzaro in Venedig» վերնագրով։

Ե.